

СЕКЦІЯ 5. СТІЙКІСТЬ ТА РОЗВИТОК ЕКОСИСТЕМ

УДК 502.7: 630*15:630*228

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

А.А. Зимаросва¹, Р.В. Боровик², О.П. Мельник³

^{1,2,3}Поліський національний університет, Старий бульвар 7, Житомир, 10008, Україна

Важливим складовим елементом безпечного розвитку природних екосистем є лісові екосистеми, які ефективно стабілізують екологічний режим в біосфері, акумулюють у собі біологічне різноманіття та мають соціальне і біосферне значення. Ліси є фізико-географічним та біологічним явищем, виступають як складова частина ландшафтів і в цілому біосфери. Лісові екосистеми мають складну структурно-функціональну організацію, де всі елементи є взаємопов'язаними. Навколо екосистем лісу формується специфічне середовище, яке спричиняє вплив на прилеглі сільськогосподарські угіддя (визначаючи у певній мірі склад орнітофауни агроландшафтів), на водойми, що знаходяться поруч з лісовими масивами, а також на клімат місцевості (зокрема, прилеглих міст і сіл). Тому так важливо зберігати еколого-стабілізуючу роль лісів у природі через вивчення впливу екологічних факторів на екосистеми лісу. Важливим критерієм невиснажливого управління лісами, прийнятому на міжнародному рівні, є стан збереженості біорізноманіття лісових екосистем [1].

Наразі має місце істотне зростання антропогенного тиску, при домінуванні економічної складової ресурсів лісу, на екологічні та соціальні компоненти, що викликає потребу у розробці стратегії збалансованого розвитку лісових ресурсів [2]. Основними вимогами до такої стратегії є раціональне використання та збереження функцій лісів (екологічної, соціальної та економічної).

Стан лісової екосистеми зазвичай є проекцією дії зовнішніх факторів та ступенів господарського використання лісових масивів [1]. За переважаючим числом відомих класифікацій, фактори, які впливають на біорізноманіття лісових екосистем, поділяють на три групи. До абіотичних факторів відносять кліматичні, геологічні та едафічні фактори. До біотичних – вплив фауни та флори. Антропогенними факторами є індустриальні, лісогосподарські, рекреаційні та транспортні. Дію цих факторів можна зобразити у відповідності до їх впливу на функціонування екосистем лісу (рис. 1).

До первинних екологічних факторів, які впливають на біорізноманіття лісових екосистем відносять абіотичні та біотичні фактори, а до вторинних належать антропогенні фактори. Негативні зміни клімату та різноманітні біотичні ушкодження призводять до порушень у стійкості екосистем лісу та до збіднення біорізноманіття. Проте у подальшому має місце відтворення лісів

через заміну старовікових насаджень молодняками. Після суцесійних змін різної етіології штучне поновлення лісових насаджень може відбуватися такими ж лісовими породами, які були до впливу первинних факторів, тоді як природне лісовідновлення може бути в певній мірі стихійним і склад деревостанів у такому випадку змінюється [4].

Рис. 1. Схематичне зображення впливу екологічних факторів на біорізноманіття лісових екосистем

Вплив вторинних антропогенних факторів суттєво проявився у останні століття через інтенсифікацію лісогосподарського виробництва та через опосередкований вплив первинних факторів, таких як кліматичні зміни та розвиток шкідників і враження рослинності інфекційними хворобами. Завдяки антропогенному впливу здебільшого відбувається незворотне ушкодження лісових екосистем, що в першу чергу зачіпає показники біорізноманіття через порушення генетичного розвитку лісової рослинності [3]. Останнє, в свою чергу, значно знижує спроможність лісової екосистеми відновити біологічне різноманіття.

Література

1. Адамовський О.М. Комплексна еколого-економічна оцінка лісових ресурсів як фактор сталого лісочористування. Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2004. Вип. 3. С. 43-46.
2. Нейко І.С., Марценюк О.П. Оцінка стану лісових екосистем у контексті збалансованого лісочористування та забезпечення екологічної стабільності ландшафтів України. Науковий вісник НЛТУ України, 2008. Вип. 18.10. С. 65-68.

3. Орлов О.О., Сіренький С.П. Центрально-європейські види у флорі західної частини Полісся. Охорона та біорізноманіття флори: проблеми збереження і раціонального використання. Львів, 2004. С.115-120.
4. Тимочко Т.В. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2008. 28 с.